

ПРЕДГОВОР

В многовековната история на България съществува истински пантеон от бележити личности: владетели и държавници, политически и духовни водачи, писатели, художници, военачалници, в по-ново време и учени, музиканти, спортисти... За българската нация обаче „личност номер 1“ категорично е творецът и водачът на националната революция Васил Левски (1840 – 1873) – човекът, който е олицетворение на волята за свобода и демокрация.

Натрупал опит в Първата и Втората българска легия, като знаменосец на прочутия войвода Панайот Хитов и в други актуални за времето си политически събития и процеси, Левски повежда българската национална революция *по нов път* – една наглед „христоматийна“ фраза, която обаче е самата истина! Подкрепян от верни съмишленици, Васил Дякона, както най-често е наричан от съвременниците си, организира конспиративна мрежа от комитети по „цяло Българско“. Нейната цел е възкресяването на „славната ни някога държава“ след векове на чуждо господство, тирания и неравноправие. Вътрешната революционна организация, изградена от Левски само за около две години, обединява всички социални слоеве на българското общество – ... *всяка класа, пол, занятие...* според емоционалното, но вярно определение на Иван Вазов. На преден план са представителите на „средната класа“ и интелигенцията – предприемачи, търговци, земеделци, занаятчии, свещеници, лекари, учители... Именно комитетите на Левски, своеобразна нелегална „държава в държава-

та“, макар и след неговата гибел, подготвят Априлското въстание – онази „революция морална и с оръжие“, която поставя „Българския въпрос“ на вниманието на цивилизования свят и предизвиква Руско-турската освободителна война.

За нас българите Васил Левски е олицетворение на политическата и човешката свобода – така е още в неговото собствено време, така е и днес. При неговото залавяне от османските власти близкият му съратник Данаил Христов Попов възкликва, че българският народ губи ... *най-добрият ни българин...*, както и ... *славният ни Българин...* Неизвестен по име комитетски деец от Тракия заявява: *Нямаме втори Левски на света!* За Ботев увисналият на бесилото Апостол на свободата е ... *твой един син, Българийо!* За Вазов нравственият подвиг на Левски е максимално близък до онзи на Спасителя, а бесилото му е ... *с кръста равно!*

По уникален начин Левски съчетава в себе си вярата на християнския монах с мисленето на модерния човек, военната строгост с толерантността. В монархическа Европа на XIX в. Левски се бори за „демократска република“, за справедливи и „свети закони“. В неговата мисъл са споени библейската мъдрост и убедеността в креативната сила на човека: *Времето е в нас и ние сме във времето, то нас обръща и ние него обръщаме...* Левски заявява, че българският народ ... *се нуждае от достойни хора, които да го водят по пътя на благоденствието, така щото да бъдем равни на другите европейски народи.* Българският Апостол на свободата е личност със световни измерения и това се признава от всички, докосвали се до неговия живот, дейност и идеи. Всяко българско поколение, всеки българин има „своя“ Левски – безспорно

доказателство за универсалното звучене на Апостола като историческа личност, достойна да бъде много по-известна на цялото човечество.

В тази книга са събрани петнадесет студии и статии, посветени на различни аспекти от живота, делата и революционното наследство на Васил Левски.

Книгата „Васил Левски: най-добрият ни българин“ е предшествана от две други мои авторски книги по темата, първата от които е „Васил Левски – другото име на Свободата“ (2017 г.). В резултат на основна преработка и нова редакция, при това с включването на допълнителна информация, няколко години по-късно излезе „Алманах. Васил Левски – творец и стратег на революцията“ (2023 г.). Използвам случая да благодаря още веднъж на Ивета Ключукова и Красимир Александров, както и на Иван Христов и Андрей Арнаудов, благодарение на които тези книги видяха бял свят. Разбира се, и на д-р Милен Врабевски, проф. Пламен Митев и други мои приятели и колеги, оказали ми съдействие при работата върху изключително отговорната, сложна, на практика необхватна тема за българския Апостол на свободата. По разбираеми причини настоящата книга притежава достатъчно сходства с опита ми, надявам се сравнително сполучлив, за представянето на биографията на Левски – не само хронологически, „линейно“, а от гледна точка на нашите виждания, както и с оглед на най-новите постижения на историческата наука.

Включените в книгата „Васил Левски: най-добрият ни българин“ студии и статии, преработени като отделни нейни глави, в своята конкретика надхвърлят биографичния разказ, който е основна цел на предишните две мои книги. В случая дължа благодарност за приятелската подкрепа

на Захари Карабашлиев и издателство „Сиела“, които ме насърчиха да се заема с някои от конкретните измерения на явлението Васил Левски – петнадесет истории, които остават малко познати за широката публика, но допълват и разширяват знанията ни за Апостола и обществените проекции на неговата историческа мисия.

Няколко думи за метафорите, използвани от изследователите при характеризирането на Левски и неговите дела. Преди години проф. Дойно Дойнов написа книга с остроумното и провокативно заглавие „Левски: най-ясната загадка“ (2012 г.). Загадките и спорните въпроси около Апостола със сигурност не са малко и това е разбираемо предвид историческата дистанция, натрупаните пропуски и грешки, инерцията при повтарянето и преповтарянето на митовете около нашия най-обичан национален герой. Безспорно основната загадка обаче е в това, че все още някак си не сме в състояние да проумеем ясните послания на неговите идеи и дела. Делата на един смел и честен българин, решен да спечели *за цял народ*, но ако губи, да загуби *само мене си*...

Дискусионните въпроси, на някои от които се спираме в тази непретенциозна книга, не са един и два... Сред тях доскоро беше и проблемът с рождената година на Апостола. Както бе установено от д-р Григор Бойков и проф. Пламен Митев, Васил Левски е роден не през 1837 г., както се твърди повече от век, не и през 1846-а или 1843 г., защото има и такива хипотези, а през лятото на 1840 г. Това е изяснено на основата на доскоро неизвестни автентични османско-турски данъчни документи. В тях категорично е записано, че през 1844 г. Иван Кунчев, бащата на Левски, е имал двама синове – Васил „на четири години“ и Христо „на два месеца...“ Войводата Панайот Хитов